

OPRAVDOVÝ
KRESŤAN
 POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.
 LUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

<i>Predplatná cena:</i>	Vychodí každú nedeľu.	<i>Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14. Sem sa majú posielat predplatky a dopisy. Nevyplatené listy sa neprijímajú.</i>
Na celý rok 2 zl. — kr. Na pol roka 1 „ — „ Na štvrt roka — 50 „ Jednotlivé číslo 3 kr.	Zodpovedný redaktor a vydavateľ: VIKTOR HORNÝANSZKY.	

Vláda a chudoba.

Ludári ustavične kričia, že vláda nič nerobí v prospech chudoby, že podporuje iba veľké závody, že naháňa bursianerom do vrecka peniaze.

Že je toto vedomé mámenie ľudu, to sme už neraz dokázali; dokázali, sme že vláda vždy kráča po ceste spravodlivosti, že každému udeľuje čo mu patrí, že rovnako chráni a bráni záujmy každej vrstvy obyvateľstva. Že o tejto otázke zase píšeme, robíme to z dvojakej príčiny.

V 30. čísle «Kresťana» jakýsi antiburzár vyzýva tie obce, ktoré dosiaľ nezadaly prosbu k snemu o zníženie pozemkovej dane a o uvedenie bursovej dane, aby prosby tieto teraz cez letné prázdniny zadaly.

Druhá príčina je, že minister obchodu práve teraz vyslal viac úradníkov hlavne do tých miest v cudzozemsku, kde je robotnícka otázka na dennom poriadku, aby tam študovali zariadenie zabezpečenia robotníkov proti nehodám a administráciu robotníckej otázky.

Agitácia ľudovej strany, aby čím viac obcí zaslalo prosbu k snemu o zníženie pozemkovej dane a o uvedenie bursovej dane, je čisté poburovanie myslí spokojného obecnstva. Agitácia táto je ale aj bezcieľna. Ľudoví vyslanci, taktiež aj všetci čelnejší ľudári dobre vedia, že je návrh o odanení bursy už dávnejšie hotový; aj to vedia, že ho minister obchodu prv, než by ho bol zadal snemovní vyslancov, predostrel zvláštnemu odboru k posúdeniu.

Odanenie bursy je taká vec, ktorá sa musí až veľmi dobre rozmyslieť. Hra na burse značí pre jedného vždy ztratu a pre druhého vždy výhru, ktorá sa veľmi často mení. Dnes na pr. vyhrá niekto na burse stotisíc zlatých, zajtra ich prehrá, pozajtre zase mu praje šťastie, o dva-tri dni ale zas len prehrá. Jedna a tá istá summa tedy ustavične vandroje z vrecka do vrecka. Keď

by vláda túto vandrojúcu summu priveľmi odanila, tak by sa tá celá summa o krátky čas dostala v podobe bursovej dane do štátnej pokladnice, a kšeft na burse by prestal, lebo by všetky peniaze odvandrovaly do štátnych pokladníc. A nastal by taký krach, jaký svet dosiaľ ešte nevidel.

Vláda nesmie potlačiť hru na burse, lež práve naopak z národno-hospodárskeho stanoviska je táže až veľmi potrebná. Keby nebolo bursy, nezakladaly by sa žiadne väčšie podniky, kapitalisti by ušli z krajiny tá, kde sa nemusia toho báť, že príjdu o kapitál, ktorý im vláda v podobe bursovej dani odoberie. A kde sa nezakladajú žiadne podniky, kde kupectvo a priemysel upadáva, tam ľud chudobnie, hynie.

Z tohoto vidno, že otázka bursovej dane nenie tak ľahká, jako sa ona na prvý pohľad zdá. Tu musí byť vláda až veľmi opatrnou, aby neprekročila hranice múdrosti, leho by tým zapríčinila krajine nenahraditeľnú škodu. Jedno je isté, že odanenie bursy je spravodlivá vec len treba zadržat mieru, aby krajina miesto osobu nemala z neho škodu. Nech majú ľudári kus poshovenia, odanenie bursy bude čo možno najskôr do života uvedené. Veď odanenie bursy nevynasli ľudári, otázku túto študoval bol už aj zvečnelý minister Baross.

Čo sa týče zníženia pozemkovej dane, to tiež nevynasli ľudári. Ešte nebolo o nich ani chýru ani slýchu, a vláda už prizvukovala potrebu toho, aby bola pozemková daň znížená a celý daňový systém sreformovaný tak, že kto má väčšie dôchodky, ten nech platí daň dľa vyššieho kľúča, kto má ale menej príjmov, ten od tých nech pomerne menej platí.

Ľudári veľmi dobre vedia, že vláda na tomto sreformovaní dane pracuje, a práve preto nahovárajú obce, aby žiadaly zníženie dane, dobre

vediac, že to aj tak skôr-neskôr nastúpi a tak si potom budú môcť zásluhy sebe pripisovať. A veru v tomto ohľade nemajú pražiadnych zásluh; vláda aj bez kriku ľudovej strany usiluje sa chudobe pomôcť, farchy jej uľaviť, len treba trpezlivo vyčkať príhodný čas. Takáto vážna reforma nedá sa previesť, jako čo by bičom plesol. Naším slovenským obciam dávame tú radu, aby nesadly agitátorom ľudárov na lep a nemolestovali sa darmo s písaním prosby pred snem. Jak odanenie bursy, tak aj zničenie dane príjde aj samo od seba časom. Čím viac pokoja má vláda, tým spokojnejšie môže pracovať na tejto otázke.

Veľmi vážna vec je plán ministra obchodu, že dal študovať otázku, jakým spôsobom by sa mohli zabezpečiť robotníci na ten pád, jak sa pri práci okaličia, alebo jako by bolo možno zabezpečiť ich rodinu, jak ich prípadne nejaké nešťastie usmrtí.

Potrebu takéhoto zabezpečenia robotníkov už dávno cítime. Posiaľ, jako vieme, robotníci sú zabezpečení iba na pád choroby, na pád okaličenia alebo smrti dosiaľ ale nie. Aby tedy robotníci sprostí boli starostí o výživu jak seba tak aj ich rodiny na ten pád, jak ich nejaké nešťastie zastihne, minister obchodu chce uviesť zabezpečenie robotníkov aj na prípad okaličenia alebo smrti.

Takéto ustanovizne uvedené sú už vo viac veľkých mestách, za týmito pôjdeme teraz aj my, a aj naša vláda pomôže robotníkom aj v tomto ohľade. Hľa, takéto niečo neprišlo do rozumu ľudovej strane. Prečo? Jednoducho preto, že z tohoto nič nemajú a ani mať nebudú grófi a statkári k ľudovej strane patriaci. Oni vedia žiadať zníženie pozemkovej dane, lebo z toho majú aj oni ošoh, asice veľký ošoh, väčší než malí hospodári. To už ale nepýtajú od vlády, aby sa postarala o zabezpečenie robotníkov na pád nešťastia. Nepýtajú toto preto, lebo tak aj oni budú museť platiť na zabezpečenie.

Nuž tak je to ct. čitatelia s tými ľudármi. Z čoho majú aj oni ošoh, to žiadajú, z čoho majú ošoh ale len robotníci, do toho ich nič. A potom že vraj vláda nič nerobí v prospech chudoby?

Slovo k rodákum.

Žeby ústava administrácie našej dokonala, alebo aspoň udržania hodnou bola, to ani náš najúhlavnejší nepriateľ nepovie. Ten posmech nám neurobí. Vieme to všetci, že administrácia naša oplýva všetkými chybami zaostalosti a moderným požiadavkám štátnym a spoločenským ani v najmenšom nezodpovie. Z toho nasledujú oné časté skandále a zločiny, ktoré ako by ustavične na

dennom poriadku sa chcely udržať, a ktoré početnou dennou tlačou rozhlasované, dobrému menu krajiny našej toľko škodia. Pády, ako defraudovanie, vlastne ukradnutie asi tristotísíc zlatých z kassy sirôt v Arade, ešte nienie sú tie najhoršie. Smutnejšie a škodlivejšie veci sa dejú na ujmu a škodu verejného dobra. Tento žiaľny obraz nejdeme rozvíňovať, veď je on všestranne známy. Mizeriu administrácie našej pozná obecenstvo, úrady i vláda. Nuž mohol by sa právne pýtať bárs kto, prečože teda trpíme takú administráciu? Ako sa to srovnáva s liberalismom?

Otázka na oko ovšem je oprávnená; kto ale dejiny otázky administrácie najnovšieho času hlbšie, obsažnejšie pozná, ten veľmi dobre vie, že reformu administrácie liberalismus súrne žiada od dávna a žiada ju neústupne aj dnes. Liberálne vlády úsilne usilovaly sa túto reformu previesť. Mnohé urivne, medzery zaplňujúce zákony medzičasne sú už donesené, ba pod ministerstvom grófa Szapáryho celá a úplná reforma bola v prúde, lenže široký súhrn zákonov ním k pojednávaniu predostrený, zaostávajúce, ba zpiatočnicke snemové strany obštrukciou k pádu priniesly.

Podivní sú u nás i tí najrozumnejší politikovia a ich nepochopiteľne pomätené náhlady. Vec samú, to jest opravu administrácie žiada, ba požaduje každý, občianstvo i zákonodarci — vládni i opozicionálni. I spôsob opravy — tedy zoštátnenie administrácie je za jedinný cieľ uprimovaný a možný spôsob polepšenia tejže uznaný ohromnou väčšinou smerodajných a k tomu povolaných faktorov, a predsa potrebné uskutočnenie neskorí sa, — niet ho. Vinnou toho sú malicherné, detské pochopy opozicionálnych politikov. Administráciu chcú zoštátniť i vymenovanie úradníkov ako nevyhnutnú požiadavku opravy za potrebné držia, no — vymenovanie toto nechcú dať a povoliť vláde. Nuž, Bože náš, ktože má tedy vymenovať, keď nie vláda? Snád len nie opozicionálne kluby? Alebo vari neuspokojiteľná trojica: Apponyi, Kossuth, Molnár? Že opozícia úplne vláde nedôveruje, to je pochopiteľné, ba prirodzené, čo viac v istej miere aj potrebné, lebo ona len tak môže na účinkovanie vlády dozerať, kontrollovať; nedôvera táto ale nesmie nikdy zajsť do hraníc nevlastenectva. Nikdy sa nesmie v tom zjavovať, že ustanovizne za najsúrnejšiu potrebu štátu uznané len preto odporuje, že ich nimi nemilovaná vláda chce previesť.

Už je to raz darmo, a to sa ani nikdy nepremení, že ústavná vláda z členov väčšiny vybraná byť musí, a že bárs kto sú členovia vlády, bárs ktoré sú to osoby, ony nie jako osoby, lež jako členovia krajinskej vlády považované byť

musejú. A potom, zákon ústavnou cestou donesený nie je votovaný tohočasnej vláde, lež krajinne a jak terajšej tak i budúcim vládam. Na štát a národ treba hladieť, nie ale na osoby ministrov, a nebude potom toľko príčin k nespokojnosti. Lebo taká príčina: nie som spokojný s tebou, bo na tvojom mieste sedieť, tvoju moc ja chcem mať v rukách, môže byť všetkým, len nie oprávnenou, podstatnou a vlasteneckou. Čakaj času a dožiješ sa klasu i to ale len tak, keď vidí národ, že vždy a všade plnil si povinnosť.

Nájdu sa ovšem i takí, ktorí principiálne, zásadne sú prívržencami samosprávy, a tak sústavu vymenovania vôbec odporujú. To je podstatná síce, no dlá panujúcich u nás pomerov nepraktičná, bezobsažná mienka. Dlá požiadavok samosprávy ľud sám by si mal sriaďovať svoju správu, ľud sám slobodne, voľne by si mal voliť svojich úradníkov. Nuž deje sa to a môže sa to i len vôbec myslieť u nás? Čo sú naše stoličné voľby, všetci vieme, veď častá skúsenosť nás o tom učí. Rodiny, klíky, strany rozhodujú o tom, kto má byť na čo volený. Rodiny, politické alebo iné družstvá vymenúvajú úradníkov vo všeobecnosti — bez všetkej zodpovednosti príležitostne, cestou smiešnej na posmech donesenej voľby, vymenúvajú hlavné županovia, tiež cestou bez zodpovednou kráčajúc. Nuž nie je lepšie od tohoto vládne vymenúvanie? Tu aspoň máme osobnú, úradnú zodpovednosť, a nesmiernu menšinu nepríslušných vplyvov a nátlakov. Potom máme kontroly, dozor. Lebo keď je minister zodpovedným za jednotlivé účinky alebo premenškania svojich podriadených, ten i sám ich dozerať bude, a dá ich dozerať. Kým naopak stoličné výbory ako dozerajú nimi volených úradníkov, to dobre vieme. Dvorany stoličných výborov sú prázdne a len členami úradníckeho sboru obsadené. Kto by sa tedy i len opovážil hatiť a odporovať reformu administrácie, ten by úmyselne krajine škodil; ten i ďalej na dennom poriadku udržať by chcel smutné a zahanbujúce pády, ako je sirotsko-pokladničná defraudácia aradská.

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Sriadenie úverkových spolkov. Žiadučené by bolo, aby zákon o úverkových spolkov bol čím skôr do života uvedený, aby tak hospodári a priemyselníci čím skôr boli účastní výhod, ktoré tento zákon poskytuje. Uvedenie do života takéhoto veľavýznamného zákona vyžaduje ale mnoho predprác. Vo finančnom ministerstve vydržovali sa teraz 5 dní porady, na ktorých sa

ustálili poriadky za jakých majú byť do života uvedené úverkové spolky, taktiež ustálili sa poriadky, potrebné ku založeniu ústredného úverkového spolku v Budapešti.

Spoločný minister zahraničných záležitostí gróf Goluchowski má údajne odstúpiť. Túto zprávu doniesly najnovšie rakúske časopisy. Za príčina podakovania udávajú tú okolnosť, že gróf Goluchowski v kréťanskej otázke sprevádzal Nemecku neprajnú politiku. Toto bol počiatok; zatým prišla španielsko-amerikánska vojna. Po porážke Španielčanov arciknieža Fridrich, brat španielskej kráľovnej požiadal gr. Goluchovského, aby sprostredkoval pokoj. Gróf Goluchowski údajne necheel toto na seba prevziať, čím na seba rozhneval panovnícky dvor.

Podakovanie grófa Goluchovského kráľ údajne už aj prijal, ale prepustí ho len po slávnostach, usporiadať sa majúciach z príležitosti jeho 50ročného cisárstva. Následníkom jeho má byť Ladislav Szögyény-Marich, náš veľvyslanec v Berlíne.

Účinkovanie vyslancov za poškodených prírodnými pohromami. Krajioskí vyslanci zadunajských okresov spoločne zadali prosbu k vláde, v ktorej prosia vydatnú pomoc pre zadunajský vidiek. Prosbu zadali osobne ministromi obchodu, ktorí vyslancov ubezpečil o tom, že vláda má smysel pre tie pohromy, ktoré hlavne v Zadunaji zapríčinil ľadovec a iné živelné pohromy. Podotknul, že vláda aj z vlastnej pohnútky porobila už tie poriadky, ktoré uznala za potrebné cieľom ulavenia nehody. Ubezpečil vyslancov, že prosbu predostre ministerskej rade.

Z Rakúska Rakúsky úradný časopis priniesol v pondelok krátke cisárske nariadenie, ktorým cisár ríšsku radu na neistý čas zatvoril. Toto je koniec hašterenia sa Nemcov a Čechov, ktorí si stáli v ríšskej rade v oči čo nesmieriteľní nepriatelia.

Terajšia rakúska ríšska rada bola koncom apríla minulého roku svolaná a od tých čias pranic nevykonala, jak len jej činnosti nepripíšeme tie dve zmeny ministerstva, ktoré boly v Rakúsku od svolania terajšieho parlamentu. Gróf Thun dôveroval si, že bude vstave viesť krajinské záležitosti Rakúska s terajšou ríšskou radou a jaknáhle prevzal vedenie vlády, hneď začal s jednotlivými stránkami vyjednávať. A keď už myslel, že viac nebude obštrukcia, znovu otvoril ríšsku radu. Ale sa veru sklamal, lebo škandále sa opakovaly načo cisár 13. júna odročil zasadania ríšskej rady. Od tých čias rakúski vyslanci ani nezasedali, tedy ani škandále nerobili, a cisár predsa zakľučil na neistý čas ríšsku radu.

Za príčinu tohoto cisárskeho zakľučenia udáva sa tá okolnosť, že gróf Thun posledne nie je vstave dohodnúť sa s Nemcami a Čechmi ohľadom sriadenia rečovej otázky v Česku. Gróf Thun videl, že v parlamente nič neprevedie, tak ho dal jednoducho zavrieť.

Týmto nastúpily ale veľmi zamotané pomery v Rakúsku, ktoré neposkytujú ani najmieň výhľadu, žeby sa vyrovnanie mohlo dokonca roku previesť. Aj otázka kvóty zaviazla. Tým že cisár zakľučil ríšsku radu, pre-

staly účinkovať a rozpustily sa všetky odbory a tak aj kvótový odbor. Kvóta ale dosiaľ není ustálená, práve v septembri mali sa síť odbory a ďalej vyjednávať, vlastne konečne sa ustáľiť a teraz sú razom pretrhnuté všetky vyjednávania. Tak sa zdá, že kvótu na ďalší jeden rok zase kráľ ustáli.

Čo sa týče vyrovnania s tým tiež zle stojí. Naša vláda bol sa osvedčila, že vyrovnanie len tak sa prevedie, jak bude v Rakúsku parlamentárne prijaté. Teraz je parlament zakľúčený, a tak niet výhľadu, žeby ho v septembri pojednával. Predĺženie dočasného stavu je tiež vytvorené, tak tedy nepozostáva iné, než aby sa utvorilo samostatné colné územie.

Tieto zamotané pomery, táto neistota nemôže dlho trvať, najbližšie musí sa stať nejaký krok, ktorý rozozelenie mrákavy.

Bulharské knieža v Rusku. Nateraz niet blažejšieho človeka na svete, než je bulharské knieža Ferdinand. Preto je tak veľmi blažený, že ho ruský cár prijal a k počte jeho dal aj veľký obed. Knieža Ferdinand pod tou záminkou cestoval do Ruska, že chce ukázať svojho syna jeho krstnému otcovi ruskému cárovi.

Pri obede držaly sa aj reči. Ruský cár na krátko pozdravil svojho hosta, tým dlhšie hovoril ale knieža Ferdinand o vďaka Bulbarska naproti Rusku a o jakýchsi sväzkoch, ktoré majú tieto dve krajiny spojovať. Európa ticho spala po spojení sa Bulbarska s Ruskom.

Španielsko-amerikánska vojna. Vojna sa pomaly vlečie ďalej. Amerikáni jedno za druhým vytískajú zo všetkých miest španielske posádky. Španielske vojenské ani sa veľmi nebránia, aj tak vedia, že je všetko daromné. Už sa robia kroky cieľom uzavrenia pokoja.

Niečo o prírode.

Človek je pánom a vládcom prírody. Uprostred všetkých tvorov postavil ho Boh na povýšený stupeň rozumu, aby vládnuť dľa sily svojej a dľa rozumu svojho nad všetkým čokoľvek je na zemi i pod zemou.

A čo človek? Slabý súc telom svojim a bezbranný, všelijakým krehkostam podrobený, ozbrojac sa duševnými silami, dal sa podmaňovať prírodu mečom svojho rozumu, štítom svojej vytrvalosti a šípom bystrého pozorovania. A hľa! Strom mu poskytuje prvú potravu a prvý odev; posol nebies v podobe blesku prináša mu dar obňa, v jehož žiare náhodou roztopení kameň učí ho znať neoceniteľný kov a vzácne sklo. Človek spytuje a pozoruje ďalej. Plávajúci po vode kmeň stromu, vetrom od brehu poháňaný, oboznamuje ho s plavbou, a rybacia plútvá poskytuje mu vzor ku vhodnému veslovaniu; pavúk, pradúci pavučinu dáva mu návod, jako má tkať a šť pohodlný odev svoj, ku ktorému podáva mu látku strom bavlnový, a vlákno rastlinné. Reťazou a povrazom spútaný je povelný i divoký baran, ľava, osol a kôň. Vtáčstvo vo vzduchu zachvacuje ostrý šíp, ktorý vymrštuje do výšky prážnosť trstiny; rybu z hlbín

vôd vynuša dlhá udica a umelá sieť. Pravidelný obeh mesiaca a ročných zmien privádza človeka k čítaniu časov, a starosť o rastlinu zasiatu do zeme obracia oko jeho k pozorovaniu nebeských telies a iných prírodných zjavov.

Tak pozoroval, skúmal a osvojoval si človek čím ďalej tým viacej prírodu. Príroda bola bohatá na všelijaké dary a sily, ktoré k potrebe svojej obracal človek dômyselný. Každým novým vynálezom staly sa veľké premeny na dejisti sveta a v živote ľudskom zvlášť. V knihách dejín zaznamenané sú vynálezy, ktoré tvárnosť sveta takrečeno na opak obrátili. Jaký ruch vzbudil jediný kompas, jaké prevraty učinila tlač, strelný prach a iné vynálezy! Jako obromná búra vyburcoval ľudstvo zo spánku parný stroj a elektrika, dajúce nový obrat smýšľaniu, prácam a počítaniu veškerého vzdelaného sveta.

Pozrime teraz kolom seba. Brehy riek spútané sú železnými mostami, púncami sa vysoko vo vzduchu nad hladinou vodnou jako umelá pavučina; pod nimi ubiehajú bez vesla i plachty bystroleté parníky, vysmievať sa silnému prúdu i zúriacim vlnám. Železné šíny, sprostredkovateľky to veľkého priemyslu a obchodu, splietajú sa na povrchu zemskom vo veľkú sieť, na ktorej sa pohybujú rýchlosťou vtačieho letu dlhé rady vozov, vedené lesklou lokomotívou; hučiace parné stroje krmené súc potravou kamennou z hlbín zeme vynesenou, otriasajú múrami veľkých fabrik, a kolesá, šrauby a páky v rozmanité stroje premenené pracujú jako tisíce neviditeľných rúk, zhotovujúc najjemnejšie nite a tkaniny. Na poveterných foďach vyzdvihuje sa človek do vzdušnej výše, kam ani krídlo orlovo sa nevyšinie. Ľahké stíny predmetov zachytuje umelec na pripravené blany papierové a udivenému svetu predstavuje obrazy fotografické. Rýchlosťou blesku preletujú myšlienky drôtami telegrafov do všetkých dielov sveta, samy seba do papiera uchystaného vrývajúc. Telefony prenášajú slová hovoriacich na tisíce míľ. Pôda pod nohami sa nám oživuje pod drobnohládnom a celé hory objavujú sa nám čo výtvary živočíchov, prostému oku neviditeľných.

Tam konečne premeňuje sa železo a sklo, dotknuté kúzelným prútom dômyslu ľudského, v ohromnú budovu, pod ktorou sa ukrývajú výrobky celého sveta a tisíce ľudí spechá denne so všetkých končín, aby obdivovali víťazstvo človeka nad prírodou, aby uzreli divy, ktoré vytvoril priemysel a nechystala prírodoveda.

Ano, vyhľadajúc so všetkých riš prírody predmety najdrabocennejšie, podáva ich prírodoveda ako matka pečlivá synovi svojmu priemyslu, aby užijúc ich, vydal svedoctvo o jej bohatej štedrosti; ona naučila nás znať poklady, ktoré príroda v lone svojom skrýva, a ukázuc nám sily prírodné objavila i ich zákony, naznačiac cesty k ich užitiu.

Prírodoveda je planúca žiara, osvecujúca rozum ľudský, pred ktorej žiarou prehľý a prechajú už posiaľ bludy, kúzla i príšerné povery; ona vypúďila z hôr i jaskýň, z hájov i stromov výmysly, strašidlá a mátohy

a ukazuje nám za to blahodarné pôsobenie lesov a ich veľikú úlohu v prírode; objavuje nám v prikrej stráni a v zrne piesočnom tajemné písmo, v ktorom písané sú deje prevratov kôry zemskej; sleduje kvapku rosy v obehu svetovom, a v malej rastlinke nám vystavuje na obdiv vnútorný pohyb a premeny štiav, tichý dych listov, divotvornú moc pelového prášku, odhaľujúc tak pred zrakmi našimi podivuhodnú pracovňu, v ktorej sa mení potrava korienkov v potravu živočíchov, v užitočný liek alebo smrtiaci jed.

Pomocou prírodovedy vznáša sa človek do obor krajov nadsvetových, vypočítava zákony obehu a skúma pôvod telies nebeských; pomocou prírodovedy vniká do hlbín zeme a vynášajú z nich poklady hmotné a vedecké, obohacuje rozum svoj a prispieva spolu k blahobytu obecnému.

Prírodoveda nám vystavuje rozličné hmoty a vedie nás k poznaniu zákonov slušnosti, príbuznosti a rozlučovania častok ich; ona nám vysvetľuje divy nášho tela a uvádza nás do ríše živočíchov, učiac vyberať užitočné a odolať škodlivým; podrobné pozorovanie jediného nepatrného tvora povznáša dušu našu do oborov posiaľ nepoznaných, plných krásneho Božského súzvuku v celom tvorstve, jako i v divuplnom riadení k udržaniu všeobecnej, nevyhnutnej rovnováhy; ona nás upozorňuje na všelijaké iné predmety a divy nás obkľučujúce, na ktoré naša súčasť, náš blahobyť a vznik je upútaný. Priemyselník i obchodník, lekár i lučebník, umelec i remeselník, roľník i učený mysliteľ — všetci čerpajú z prírody a jej výtvorov a nemožno nikomu, ktorý chce byť vzdelaným, obísť sa bez známosti prírodných vied. Prírodoveda konečne, jako mnohé iné pravdy až posiaľ od mnohých nepoznaná a zavrbovaná, podáva nám najjasnejšie svetlo jak v obehu nebeských telies tak i v živote najmenšieho chrobáčka: že jakýsi večný rozum a večná láska celú prírodu preniká a že vo všetkých jej silách vždy a všade sa objavuje ten veľký, nepochopiteľný a mocný duch, pred ktorým sa klania veškeré stvorenie.

DOPISY.

Z Borovego, začiatkom júla.

Otený Pán Redaktor!

Pozdravujem ich na stotisíckrát a veľmi by ma tešilo, keby ich týchto mojich pár riadkov pri stálom a dobrom zdraví prinatrafíť mohlo.

Ja sa už od troch rokov poberám stavať dom, len tu na Borovom pod studničkou a to taký, že mu na okolí nebude páru. Len to je veľká chyba, že mi k tomu ešte pravá polovica groši chybuje a túto s krošňou zarobit viacej nie som vstave, lebo trpím na lámavien. Rozum ale, chvála Bohu, mám ešte zdravý a preto som si namyslel, že či by ja takto dľa svojho rozumu ku domu neprišiel.

Keď som hausiroval po Pešti, neraz som obdivoval domec redaktora Lepsényiho, ku ktorému on bez jedného haliera a ako vravia — neviem či je pravda — dľa jeho rozumu prišiel. Keď je ale tak, umienil som si, že sa aj ja dám na toto remeslo a takto prídem ku domu.

Už-úž som chcel moje predsavzatie uskutočniť, ba aj slaniny som si dal od starkej na cestu do kapsy obariť, keď ma jedna vec veľmi prekvapila a celkom pomútila.

Dočítal som sa, že pátra Lepsényiho za jeho redaktorstvo vyfaklili a pátra Stojalovského tiež redaktora na Čaci von z domu vyhádzali. Jednemu tedy vyhádzali a druhému nahádzali a toto je to, čo ma pomútilo v mojom predsavzati a od tejto chvíle som sa aj hneď za redaktorstvo len tak sám sebe poďakoval a plán môjho domu preonačil.

Včerajšieho dňa bol u nás kveštiar vajeia a maslo sbierať a môj sused mu ruku bozkal. Ja som mu ale dohovárať, že čo to urobil. On mi ale na to povedal, že veď je to tiež páter, ktorému tiež patrí počestnosť. „Komu česť, tomu česť, pastierovi trúba!“ hovorím môjmu susedovi, veď je to šuster a nie páter, ktorého len páni pátri do reverendy obliekli, aby na veriacich urobil lepší dojem a im lepšie imponoval. Toto je veru na moju kresťanskú dušu nie v poriadku!

Keď som bol v Pešti bavili sa páni o teáter a jeden sa obliekol za kňaza a pre toto sa páni farári veľmi hnevali, že je to zneužitie reverendy a zneuctenie kňazského stavu. Ale to je už nie zneužitie reverendy a zneuctenie kňazského stavu, keď sa pán kveštiar vtiahne do reverendy a zmoknúc ako snop, škandále robí po dedine.

Dnes-zajtra vstúpime do dvadsiateho stoloetia a preto aj pán kveštiar by mal shodiť reverendu. Namiesto tejto ale by mal chodiť s hodnoverným písemkom od kláštora, dľa ktorého by mal právo milodary sbierať. Ba ani to by nezaškodilo, keď by o úhrnku milodarov bol kláštor skrze predstavenstvo obce upovedomený.

Toto mi môj sused za dobré uznal a myslím že aj vy ctený pane redaktor budete tej istej mienky.

S úctou *Krištof Šablatura*, sklár.

Kysuce, koncom júla 1898.

Otený pán Redaktor!

Sebadržanie sa ochodníckeho farára oproti tamojšiemu učiteľovi bolo už na krátko opísané. Nuž ale on sa s tým ešte neuspokojuje, lebo bezbožného liberálneho učiteľa treba stoj čo stoj zničiť.

Gazdinka jeho s veľmi končným jazýčkom uštípuje každého a je pani domu; lebo nielen že odobranie úradných listov v poštárskej knihe odobruje, lež čo povie a chce, to sa musí naskutku stať, ináč farár arak do kúta!

Služky sa nesmejú jedna s druhou vyprávať iba za chrbátom, ináč je hneď španielsko-americká vojna a ztroskotanie lodí.

Gazdiná má blízko 70-ročnú vlastnú matku, s ktorou sa ani ona, ani farár vyše troch mesiacov nevyprávali z tej príčiny, že učiteľa proti surovým a nad mieru neslušným nápadom bránila a dobré naučenia im dávala, ktoré ale oni čo opravdoví ľudári prijať nemôžu.

To je potom svedomie jedného katolíckeho kňaza, ktorý má len dobrému vyučovať a do srdca veriacich lásku oproti blížnemu zaštepovať! Ja, ale to mu ani do umu nepadne, lebo on musí ľudí turčiansko-sv.-martinskými novinami osvečovať.

Strbské pleso.

Aby svoje ľudárske pletichy ešte inakším spôsobom preukázal, čujte et. čitatelia čo vykonal. Mal jedného mladého kohúta, ktorý bol tak opovážlivý, že zavše navštívil aj liberálne kurky, skrže čo — samo sebou sa rozumie — bola láska ľudových ukrátená; tak ho na špagát uviazal, a keď ani to nič neosožilo, bol úbohý života pozbavený. Tak hľa, zaplatil svoju opovážlivosť!

Keď sa ale medzi sebou podohadujú, to gazdiná počne svoje veci pakovať a farár ju prosí, aby len neodchádzala. Tu sa veru priam dobre hodí to príslovie: „beda tomu dvoru, kde rozkazuje krava volu.“

Vo dvore farskom sa nachodí studňa, ktorú občania v ten najbiednejší rok kopali a teraz nesmie z nej ani učiteľ, ani žiaden liberálny občan vožu brať.

Je to potom poriadok; a či také naučenie dostával v semináriume?!

Úrody, jak siatiny, tak aj kopaniny sú vďaka Všemohúcemu dosť pekné, lebo nás ruka Pána od ľudovca zachránila. Sená tiež pomaly sberáme, ktoré sú pekné a dobre vysušené.

Uchovaj nás Bože od takej lásky kňazskej.

Gyurecz.

BESEDNICA.

Zamenené listy.

Keď som v Elmovcach sosadnul so železničného vozňa, k najväčšiemu môjmu pohoršeniu som sa presvedčil, že tam niet koča, na ktorom som sa mal zaviesť ku Turinským. Portáš, ktorého som sa opýtal, riekol že na tom koči odviezol sa jeden mladý pán, ktorý docestoval s vlakom o tretej hodine. Toto vysvetlenie tým viac zvyšovalo moje prekvapenie. Dostal som úplne formálne pozvanie k Turinskovcom na obed a predsa musel som sa uspokojiť s chatrným kočom fiakristu, do ktorého zapriahnutý bol skoro už zdochýňajúci kôň, kdežto predtým zaviezli niekoho iného na pohodlnom koči Turinských. Na celej ceste lámal som si hlavu len na tejto nevysvetliteľnej náhode. Neprijemnosť môjho položenia zvyšovala ešte i tá okolnosť, že sa čas obеду blížil a ja som bol veľmi hladný. Pohoničov koč nachytávajú sa s prava na ľavo a s ľava na pravo, uberal sa po zlej, hrbolatej ceste rovno ku domu Turinských.

Maria Turinská prijala ma v bráne a jej hlas, keď ku mne prehovorila, prezradzoval istý zmatok, ak práve veľmi snažila sa pretvárať.

— Veľmi sa teším, že vás opäť môžem vidieť — takto riekla — a veľmi mile ma prekvapilo, že ste prišli!

— Prekvapilo? — pýtal som sa zadivený. — Nuž či ste to, slečna, nevedeli, že prídem?

— Ano, ale . . . — riekla koktajúc. — Ale že je už tak pozde, nuž sme nemysleli, že príдете. Janko — zvolala potom na sluhu — zaveďte pána Blankovského do jeho chyže.

Vtedy v tmavej chodbe objavila sa jedna vysoká postava, ktorá približiac sa ku mne, chytila ma za ruku a silným hlasom zvolala:

— Hó, starý, keď vás len opäť môžem vidieť!

— Jako? Brokovský? — rieknem: — Veľmi ma oslovilo toto neočakávané potkanie.

Toto, veľmi som sa tešil potkaniu s tým človekom, s ktorým od dvoch rokov sa pretekám o ruku Marie! Zvláštne klamstvo! Keď som bol samotným v chyži, šialene dupkal som nohami od hnevu a tak prudko roztvoril som môj kufrík, že všetok jeho obsah rozlietol sa vo všetky štyri strany sveta. Mariu som nazval nemilosrdnou, že ma pozvala k nim i s mojím sokom, jeho slávnostne prijali a uviedli do domu a mňa sverili na rozvyklý koč fiakristu. Triasol som sa od zlosti a keď som sa ustanovil pred rodinou v chyži, spozoroval som, že som sa neučesal ani obuv nezamenil. Nahliadol som i to, že sa svojím nedbale oblečeným odevom nápadne líčim od elegantne odeného pána Brokovského.

— Veľmi sa tešíme, že vás môžeme opäť vidieť — riekla Turinská, matka Marie, veľmi vľúdny hlasom. — Tým viac, lebo sme mysleli . . .

Maria vrhla v tom na svoju matku pohľad plný výčitek a dobrá stará pani preľaknúc sa, zamĺkla, na to koktajúc doložila:

— Už sme sa obávali, že neprídete.

Medzi obedom z rozličných poznámok zvedel som, jaké prekvapenie vzbudil môj príchod a umienil som si, že akonáhle naskytne sa mi k tomu vhodná príležitosť, vypýtam si od Marie na toto potahujúce sa vysvetlenie. Po obede, prechádzajúc sa v zahrade, prešiel som na vec.

— Vysvetlite mi, slečna, jako mám pochopiť prekvapenie, ktoré vzbudil môj príchod vo vás a vo vašej ctenej matke?

— Myslím, že mali sme príčinu ku prekvapeniu! — odpovedala Maria chladne.

— Mali ste príčinu? riekol som zadivený. — Vo štvrtok došlo pozvanie od vás a ja som ho prijal.

— Vy ste sa omlúvili, — riekla Maria takým hlasom, ktorý netrpel protimluvy. Na to telegrafovala som Brokovskému. Môžte vidieť, do jakého trápneho položenia priviedol ma váš príchod. Veď som len nemohla dať na vedomie Brokovskému, že som ho len v poslednej nutnosti povolala.

Zastali sme a Maria pozrela na mňa. Cez jedno okno svetlo lampy vrhlo lúč na jej tvár a ja som videl v nej výraz ťažkej výčitky.

— Vždy sme sa veľmi tešili, keď sme vás mohli vidieť, ale tento raz váš príchod uviedol nás do veľkých zmutkov.

— Ale veď som prijal pozvanie — odpovedal som s určitosťou.

— Váš list znel jednoducho takto: „Veľmi ľutujem, že ma hatí vážna obchodná záležitosť.“

Vypukol som v hlasitý smiech.

— Prečo sa smejete? Ja skutočne nenachodím na tej veci nič smiešneho.

— No, milá slečna, ja som urobil chybu a teraz už tuším príčinu nedorozumenia. Vo štvrtok dostal som od vás pozvanie na obed. Práve popoludní toho dňa mal som mať vážnu poradu s mojím advokátom a bolo nemožnosťou na čas dôjsť ku vlaku odchodiacemu do Elmoviec. Rozhodol som teda, že sa pokúsim poradu odročiti. Rýchle napísal som pre vás dva listy; v jednom som prijal pozvanie a v druhom som sa omlúvil. Oba listy vstrčil som do vrecku a šiel ku pravotárovi. Ponevác sa mi ale podarilo vymôcť od advokáta odročenie porady, oddal som ten list, v ktorom som oznámil svoj príchod.

— Vy ste teda zamenili listy a neposlali ste ten, ktorý bolo treba?

Pozrem do vrecku vytiahnem list a rozbaliac ho, vidím, že listy som zamenil. Mal som v rukách list, v ktorom som pozvanie prijal.

Na toto ľahký úsmev ožiaril jej ťahy tváre, ale čoskoro opäť sa zamračila. Odvrátila sa odo mňa a pyšne kráčala ku domu, kdežto ja šiel som za ňou tak, ako keby bol spadol z oblakov.

Na druhý deň rano z okna chyže videl som, ako kráčajú Maria a Brokovský, pohrúžení do rozhovoru ku jazeru. Zmocnil sa ma zimničný nepokoj a vybehol som na čerstvé povetrie.

Kráčal som bez cieľa po zahrade, po zelenej pažití, keď v stromoradi spozoroval som dve osoby.

— Maria — riekol Brokovský súrivým hlasom — už úplný rok čakám vašu odpoveď. Často moje nádeje ...

Zahvizdol som na psa, ktorý skákal okolo mňa a keď sa Maria a Brokovský obrátili, zvolal som: „Hohó!“

Za okamih stáli sme oproti sebe v prekvapení, bez slova hľadiac jedon na druhého. Tichosť prerušila najprv Maria a ostre pohliadnuc na mňa, prehovorila:

— Vy ste zaiste počuli, že pán Brokovský práve v tomto okamihu požiadal ma o ruku?

— Tisíci raz — riekol Brokovský.

Nevedel som utlumiť svoj úsmev nad zmätkom Brokovského, ale v nasledovnom okamihu nabyl som opäť predošlej vážnosti.

— I vy ste prosili odo mňa: áno! — riekla Maria s takou chladnosťou, ktorá ma vzrušila.

— Áno, — odpovedal som, — a to opätovne.

— Ponevác ste mi obidvaja milými priateľmi, ťažko mi padá voliť si. Včerajší váš neočakavaný príchod, pán Blankovský vzbudil vo mne zvláštny nápad.

Počúvali sme s napnutou pozornosťou.

— Dľa jedného starého porekadla, vydaj je taký ako lutria. Keď budete tak dobrí ma vyslychnúť, rozpoviem vám čo som vymyslela.

— Písmo alebo hlava má snáď riešiť náš osud? — pýtal som sa.

— Oh, nie to. Dnes popoludní napíšem dva listy, v jednom bude *áno*, v druhom zrieknutie. Vložiac ich do obálky, listy pomiešam, potom napíšem adresy a zašlem listy. Vy zajtra budete už vedieť, ktorému z vás určil ma osud.

Dlhé mlčanie nasledovalo tieto slová. Maria zamieňave pozerala na nás a konečne riekla vážne:

— Prijmete môj plán?

— Žiadnej námietky nemôžem mať proti tomu, — rečiem.

— Ani ja, — riekol Brokovský.

Na druhý deň zavčias rana bol som v meste. Najpresnejšie vyhotovil som si denné plány. O ôsmej hodine príde listonos a punkt o deviatej hodine pohýňa sa vlak do Elmoviec. Predpokladajúc, že obsah listu bude pre mňa prajný, zostane mi ešte práve toľko času, že sa budem môcť naraňajkovať a vyjsť ku železničnej stanici. V potešujúcej nádeji začal som ukladať šaty do dvúch kufrov, lebo som si umienil dlhší čas pobaviť sa u Turinských. Keď som bol hotový so všetkým, v najkrajších farbách predstavoval sa mi život s Mariou, lebo že ja zvíťazím, v tom bol som istý.

Hlučné klopanie na dverách vyrušilo ma zo sladkých snov a keď som držal v ruke veľkú, štvoruhlastú obálku, na ktorej napísané stálo moje meno drobnými, hranatými písmenami, nejaký neznámy vnútorný hlas mi náhle šeptal, že som sa tešil predčasne. List bol krátky, veľmi krátky a jedným pohľadom prebliadol som celý jeho obsah.

Zufalý klesol som na jeden stolec, odhodil som osudný list a ustavične opätovoľ som si jeho niekoľko slov:

„Maria Turinská ľutuje, že pre inú zaviazanosť vašej prosbe vyhoveť nemože.“

Ako som len mohol postaviť na takúto kosku celé blaho svojho života! Ale bedákanie teraz už nepomáhalo. Musím odísť, preč, ďaleko, aby rebol svedkom víťazstva svojho soka. Už s najbližším vlakom. — Nie, nepojdem, to by len zvyšovalo povedomie víťazstva môjho soka nado mnou. Z toho nebude nič. Rozhodol som, že zostanem.

Ozaj či taká deva, ktorá má srdce, — taká deva, ktorá je hodná lásky, — či by bola schopná takto pohrávať sa s láskou statočného človeka tak, ako to Maria učinila? Ona je len bezeitná a pyšná, iné nič. Pomaly začal som sa cítiť šťastným, že som ja dostal ten list, v ktorom bolo zrieknutie. V radostnom rozčúlení vyskočil som so stoličky a tancujúc a pospevujúc točil som sa po chyži. Kufor odhodil som do jedného kúta chyže, tak že sa celý jeho obsah rozsypal po podlahe.

Znova klepali na mojich dverách a výbuchu mojej radosti bol koniec. Poštovní sluha doniesol mi telegram. Rozbalil som ho a čítal som:

„Poľutovania hodný omyl. Listy sa zamenily. Vy ste dostali chybný list. Príďte — Mária!“

*

Keď sme boli svoji, Maria mi riekla, že list so zrieknutím úmyselne na mňa adresovala, aby ma mohla aspoň krátkym rozčúlením pokarhať za moju prvú nepozornosť.

Poslov.: *Hámor.*

O dochovávaní domácich zvierat.

Podáva *Andrej Kavulyák.*

(Pokračovanie.)

Opatrovanie rožného statku.

Pri opatrovaní rožného statku má hospodár na to svoju pozornosť obrátiť, aby nikdy nezabudol, že rožný statok namábaním svojim znáša aj jeho ťarchy, pomáha mu zaopatrovať chlieb a šatstvo, mliekom, maslom dodáva chuť jeho pokrmom, osožným trusom napravuje jeho role a keď ho predá, naplňuje jeho kapsu (vaček); obzvlášte krava, ktorá skoro všetky potreby človeka uspokojuje, ona hnojí a v čas potreby vzdeláva naše pole (ľahaním), ona nám dáva so svojho živobytia mlieko, maslo, syr a skoro každý rok teľa a po zarezaní alebo zabítí jej srst, rohy a kopytá, potom krv, loj, mäso, kosti; vôbec všetko z kravy, ešte aj jej črevá, dajú sa zúžitkovať a všetko z nej človekovi je užitočné. A pre tie príčiny rožný statok si človek má jako najväčšie bohatstvo vážiť a cenit; keď máme kravy, máme ich človekovi najužitočnejšie zvieratá milovať, prívetive s nimi zaobchodiť, ticho kolo nich chodiť i hovoriť, ich čím najlepšie opatrovať, ich čistiť a o dobré maštalé a chov sa starať, lebo krava každé jej preukázané dobrodenie odpláca prítulnosťou a dávaním väčšieho úžitku, než a preto nemáme dovoliť od surových sluhov, alebo aj druhých ľudí, detí a pastierov, keď im boly kravy alebo aj iný druhý domáci statok ku paseniu a pod opateru oddané, aby s nimi zle zaobchodili, ich trhali, bičom ťhali a nemilosrdne naháňali, po nich kamením hádzali a vôbec jakýmkoľvek iným spôsobom mučili, lebo rožnému statku aj mnohá nemoc týmto zlým zaobchodením sa prispôsobíť môže a potom každé mučenie zvierata nezradzuje nielen surovosť, nevzdelanosť, ale aj najväčšiu vo svete hlúposť a sprostosť.

Pri opatrovaní rožného statku máme v prvom rade maštal do povahy vziať a síce: 1. každá maštal má byť

priestrannou; 2. dost vysokou; 3. nemá byť tmavá; veľmi svetlá maštal tiež nenie dobrá, najmä keď slnko statku do očí svieti, preto musia obloky dost vysoko byť; 4. maštal má mať tiež pomostie, aby moč dobre odtekal; 5. dvere musia byť dobré, aby prievan nepovstala; obloky musia sa ľahko otvárať, aby sa maštal prevetrovať mohla, lebo najmä v maštali sa povetrie veľmi chytré zkažia.

Miesto pre jeden kus statku nemá byť veľké, malé tiež ale nesmie byť, to závisí najviac od veľkosti statku; rebriny a válovy musia tiež do povahy vzaté byť, lebo tieto sú rozlične sriadené, tak na pr. máme drevené z dosiek, kamenné a múrané válovy môžu ale tak pripravené byť, že má statok hlavy proti sebe, v tom páde ale potrebujeme o mnoho väčšiu maštal, preto sú lepšie válovy, ktoré sú pripravené ku múru; ktoré zas sú tak sriadené, že sa alebo vyššie alebo nižšie potiahnuť môžu; toto sa ale užíva tam, kde hnoj cez dlhší čas v maštali ostáva, kde sa ale hnoj každý deň kydá z maštale, tam máme mať válovy pripevnené.

(Pokračovanie nasleduje.)

Potravné spolky.

Cieľom uverejnenia dostali sme dolu nižšie uverejnený prihlas. Prihlas tento uverejňujeme s tou poznámkou, že aj sami nablihdame osožnosť a výhodu potravných spolkov, keď sú tiež šikovne a múdre vedené a keď cieľom ich není, aby robily rozdiel medzi jednotlivými občanmi čo sa týče vierovyznania a politického presvedčenia

Meno grófa Sándora Károlyiho je dostatočnou zárukou, že ním založený spolok „Hangya“ (mravec) bude cieľu primerane zariadený a že vidiecke potravné spolky bude dobrým a lacným tovarom zaopatrovať

Pípis znie nasledovne:

Zakladajme potravné spolky!

Či viete ľudia prečo je živobytie tak drabé? — Preto, — lebo čokoľvek potrebujete do domu, — musíte tak draho kupovať jako v apatieke!

Sklepárik na dedine zkadial berie jeho tovar? Pravdaže nie od veľkokupca, lež zase od trochu väčšieho sklepara v mestečku, — a tento zase od väčšieho kupca v Budapešti a tento? od fabrikanta.

Hľa! cez koľko rúk prejde ten tovar, pokým sa k vám dostane; a títo priekupci každý z nich na ňom má dajaký osoh, bo darmo sa nikto trápiť nebude; musí takýto skleparik tiež jesť, šatiť seba a svoju famihu, porcie a všelijaké tarchy splácať, a pri tom si chce aj voľačo sgazdovať, čo mu nikto ani za zlé pokladať nesmie.

Preto platíte ľudkovia tak draho múku, petrolej a všelijaké do domu potrebné veci.

Nech tu slúži príklad: Keď voľakto do roka potrebuje za 200 zl. partieky, — sgazduje na nej, keď si ju hneď s prvej ruky objedná, prinajmenej 30 zl., z týchto sgazdovaných peňazí si môže porcie alebo výdavky zapraviť.

Nenie ale ešte na tomto dost

Väčšina skleparov namieša do tovaru aj všelijaké iné cudzie veci, na pr. piesok, štrk, tehlu, gyps, — len aby viac vážil a ho viac bolo, — a takto klamú jak na váhe, tak aj v jakosti; ba často sa nachodia primiešané i ľudskému zdraviu škodlivé veci, tak nielen že ste vyhodili ten vami krvopotne vyrobený groš za ledačo, — lež ešte môžete aj onezdraveť, doktora a apatieku platiť.

Smutno! že to posaváď tak mohlo byť a ešte aj je, — ale netrpte to viac, — shodme to so seba, a prebuďme sa zo sna!

Naskytuje sa vám príležitosť si od toho odpomôcť a síce *nasledujúcim spôsobom*:

Jednotlivec si sám nikto nespomôže, keď on potrebuje do svojho domu rôzny tovar, — ktorý nikdy veľké množstvo neučiní, — ale keď sa mnoho ľudí spojí, — jedna, alebo viac obcí, — tedy im bude možno si tovar vo veľkom s prvej ruky z fabriky objednať, — príjde im o veľa lacnejšie a nebude falšovaný, — lež pôvodný a spravodlivý!

Zakladajte tedy potravné spolky!

Není je to pre vás tak neprekonateľná vec, — jako to bolo prvej; — lebo veľký priam založil jeho excellencia gróf Sándor Károlyi v Budapešti potravný spolok pod menom „Hangya“, (mravec), ktorého úlohou je vám dobrou radou poslúžiť.

Ku cieľu tomuto vyšle tento spolok svojho vyslanca, aby vás poučil, jak možno také spoločenstvo zostaviť a do života uviesť, aby ste aj vy lacný a dobrý tovar prostredkovaním spolku ústredného obdržali. Nech o tom nikto nepochybuje, — len smelo sa do toho!

Ku cieľu tomu dostanete vytlačené hácky, takzvané zosbierajúce, — do ktorých si vaše mená s udaním koľko „podielov“ naznačíte, a síce každý dfa svojej možnosti, — chudobný málo, — bohatší viac.

Nutno tu ale pripomenúť a vysvetliť, čo je to ten „obchodný podiel“ alebo „účasťina“? „Obchodný podiel“ je istá čiastka základného spoločného kapitálu, — a síce kvitancia na istú vami zaplatenú summu, od ktorej správa spolku každoročne 4% či interest vyplatiť, — tedy toľko jako čoby ste tieto peniaze do sporiteľne boli uložili. Krem toho, čo je vlastne najhlavnejšia vec, — dostanete lacný a dobrý tovar vo vašom spolkovom magazíne kúpiť, asíce nielen potravné články pre dom, lež aj všetky veci, čo sú ku gazdovstvu potrebné, na pr. otruby, dobré semená, všelijaký riad a podobné.

Jedna účastina alebo podiel znie na 10 zl., ale sa nefakajte, žeby ste to snád naraz splatiť museli, bo dobre vieme, že to ide chudobnému človeku ťažko, ale splatíte ten obnos tak, že splatíte do spolkovvej vašej kassy každý mesiac 2 zl., pokým sa účastina nevyplatí.

Osoby, ktoré ten spolok viesť budú, vyvolíte si sami z kruhu vašeho, — len na to ale merkujte, aby ste si spoľahlivých, statočných a múdrych mužov do di-rekcie zvolili.

Není je však dost na tom, keď podpíšete jeden, lebo viac podielov, lež starajte sa o to, aby vaši susede

dia známi a vôbec čo najviac údov do spolku vstúpilo, lebo len potom bude možno značný prospech docieľiť, keď so spojenými silami si jedon druhému pomáhať budeme.

Keď sa už viac za údov do sossbierajúceho hárku podpísalo, poveríte jedného k tomu, ktorý o tom ústredný spolok „*Hangya*“ (Budapest, Zöldfa-utca 10. sz.) upovedomí, a tento vám pošle stanovy, dá vám potrebnú radu, a keď ste všetko dobre rozvážili a sa usniesli, oznámite to zase ústrednému spolku — koľko údov s koľko podielami sa prihlásilo, ktorí sú tí spolahliví a súci mužovia (menovite 10—12), ktorí budú môcť byť v direkcii, v dozorstve a obchod vedúcim.

Keď „*Hangya*“ toto do povahy vezme a uzná, že je u vás vec táto už zrelá, a môže sa do života uviesť, vtedy ustanoví termín na zidenie sa valného shromaždenia čo sa v každej, toho sa týkajúcej obce, verejne obvyklým spôsobom dá na známosť, a že sa táto záležitosť publikovala, treba svedoctvo od predstaveného každej obce si vytiahnuť, lebo bez tohoto svedoctva nemôže sa valné shromaždenie vydržiavať.

Ku valnému shromaždeniu vám vyšle ústredný spolok jedného muža, — ktorý vás vo všetkom poučí, zaopatrí vám obchodné knihy a vyučí kníhvedúceho.

Aby potom spolok účinkovať mohol, netreba inšie, len aby ste prvú rátu asice 2 zl. na každý podiel a zápisného 50 kr. do rúk vašeho kassira složili a kráľ sedmii vaše stanovy k potvrdeniu odoslali.

No pravda! nenie to tak ťažká vec a žiadny kunšt! Po ustálení to už potom ľahko pôjde, tak jako kolesá voza, keď sa namastia!

Tedy len s Bohom smelo vopred, lebo so spojnjými silami len rastie blahobyť národa!

„*Hangya*.“

Kráľ v Tatrách. Z príležitosti vojenských manévrov na okolí Levoče jeho veličenstvo obzre si zvláštnosti Vysokých Tatier, kde sa už chystajú ku jeho prijatiu. Dľa dosavadných ustálení jeho veličenstvo dojde na dvornom vlaku do Poprad-Felky, odtiaľ pôjde do Lomnice, ztade do Starého a Nového Tatra fűredu a odtiaľto ku Štrbskému plesu. Od Štrbského plesa navráti sa kráľ so svojim sprievodom po zubokolesovej železnici do Štrby na stanicu, kde bude panovníka očakávať dvorný vlak.

Nevinne odsudený. Asi pred tromi roky nitriansky súd odsudil Dýneša Kántora, kováčskeho tovaryša pre lúpež a ťažké telesné urazenie na pol šiesta roka do väzenia a tento výrok potvrdila i tabula, i kűria. Obhajca odsudeného dr Izidor Sztránszky neuspokojil sa však s týmto výsledkom pravoty a najdne nové dôkazy nevinnosti Kántorovej, žiadal obnovenie pravoty, ktoré po trojnásobnom odmrštení na štvrtý raz dosiahol. Nové pojednávajúce odbyvalo sa tieto dni pred trestným súdom v Nitre a súd následkom nových dôkazov oslobodil Kántora zpod obžaloby a pustil ho na slobodu. Kántor sedel vo väzení poltreť roka.

Zdravie kráľovnej. O zdravotnom stave jej veličenstva kráľovnej, ktorý sa bol posledne zhoršil, dočbádzajú z Bad-Nauheimu, kde sa kráľovná nateraz lieči, potešiteľné zprávy. Jej veličenstvo cíti sa už o mnoho lepšie; pribudlo jej už aj chuti k jedeniu a aj spánok má pokojnejší. Účinkovanie srdca je riadnejšie a tak kráľovná môže opäť chodiť na dlhšie prechádzky, pri ktorých sprevádza ju obyčajne lekár dr Teodor Schott, ktorý ju v Nauheime lieči. Schottom riadená kűra prajne účinkuje na zdravie kráľovnej.

Waleského princa budú operovať. Waleský princ Eduard Albert tieto dni šiel na návštevu ku londýnskemu Rotschildovi a keď šiel hore po schodoch poklzol sa tak nešťastne, že si na schodoch zlomil ľavé koleno. Teraz z Londýna oznamujú, že princa budú musieť operovať, zlomené kosti totiž sviažu strieborným drótom. Kedy bude operácia, to závisí od výsledku zkűmania urazeného kolena Röntgenovskými lűciami. Knieža, ačkolvek má čas po čase veľiké bofasti, predsa je dosť dobrej nálady.

Kn. Bismarck chorý. Býv. „železný“ kancellár nemeckej ríše knieža Bismarck v posledné dni povážlive onemocnel. Trápi ho jeho dávna choroba, reuma, k čomu pridružuje sa vraj i vodnatieľka. Nemôže jesť ani spať. Jeho dvaja synovia sú stále pri jeho lűzku, lebo lekári obávajú sa najhoršieho.

Jubiläum 7-ho husárskeho pluku. Vo Veľkom Várade ležiaci 7. husársky pluk, ktorého majiteľom je nemecký cisár Vilhelm II., okázalým spôsobom svätíl v túto nedeľu storočnú pamiatku svojho jestvovania. Na slávnosti dal sa zastúpiť i nemecký cisár. Slávnosť započala sa s veľkon omšou, ktorú odbavoval v úplnom ornáte kardinál Schlauch. Po omši v parádnom vystrojení vyrukovanému pluku veliteľ Ströhr povedal peknú povzbudzujúcu reč. Po omši bol u kardinála veľký obed pre civľných a vojenských hounostárov, na ktorom bol prečítaný pozdravujúci telegramm cisára Vilhelma a vynesené zdravice na kráľa a na nemeckého cisára. Popoludní boly na cvičebništi koňské dostihy a mužstvo prednášalo rozličné vojanské hry. Nemecký cisár poslal na odmeny rozličné cenné predmety a jako počut vyšle 60 dôstojníkov a husárov vyznačí z príležitosti jubiläumu.

Ministrova vďaka. Minister výnűby vyslovil svoju vďaka kraj. vyslancovi a direktorovi košicko oderbergskej železnice Petrovi Ráthovi, za ten pekný skutok, že učiteľom štátnej elementárnej školy na Vrútkach daroval 300 zlatých čo odmenu za ich zdarné účinkovanie.

Pamiatka Petőfiho. Prešporčania uzavreli, že pamätnými tabulami ozdobia tie miesta, kde slávny básnik maďarský Alexander Petőfi býval alebo rád sa zdržoval. Tak označia ten dom, v ktorom Petőfi niekedy býval, jako i tie dve miesta v prešporských vrchoch, kde Petőfi často písaval svoje utešené básne. Trovy zaokryjú z verejnej sbierky.

Milodary pre pápeža a vojna. Toho roku v mesiaci júni o 300 tisíc frankov menej došlo do pápežskej pokladnice v Ríme, lebo zo Španielska a z Ameriky nedošly milodary následkom zűriacej vojny.

Policajný kapitán pod disciplinárkou. Jozef Vashegyi, policajný kapitán v Prešporskom Svätom Jure pokúpil za laeny groš mnoho takých vecí, o ktorých udajne vedel, že pochádzajú z krádeží. Ktosi oznámil to prešporskému podžupanovi Klempovi, ktorý ihneď vyzdvihol Vashegyiho z úradu a nariadil proti nemu disciplinárne vyšetřovanie, počas ktorého vysvitne v čom a nakoľko je vinay menovaný kapitán.

Sriadenie Indových škôl v Trenčianskej. Minister výučby dr Wlassics následkom predostrenia trenčianskeho administratívneho výboru nariadil, aby všetky tie budovy štátnych škôl, ktoré sú vlastnosťou eráru a nachodia sa v nezodpovedných miestnosťach, boly naležite opravené a obnovené prípadne pre školy nové budovy postavené a pre tie štátne školy, ktoré sa nachodia v draho vyárendovaných miestnosťach, aby pod krátkym časom postavené boly nové budovy. Týmto cieľom sostavil sa pod predsedníctvom kraj. vyslanca Jurka Kubinyiho päť členový výbor, ktorý v poslednom svojom zasadnutí rozhodol, že budovy pre štátne školy jednotlivých obcí ako M. Zabokrekoch, Pruskej, Slavnice, Staškova vo vlastnosti eráru, ďalej pre štátnu školu banovskú, čačansko-ústrednú, milošovskú, čičmanskú, horócku, lutišskú, sedličanskú, turzovskú, červenokamenskú a tridvorsku obnoviť potažne postavíť sa majú zodpovedné nové budovy. Stavba nových budov započne sa v blízkej budúcnosti.

Vrahom pre nevernosť svojej manželky. Strašný prípad udal sa tieto dni vo Veľkom Sibíne. Profesor tamjšej kadétskej školy, štábny kapitán rytier Alexander Wasserthal asi pred rokom pojal si za manželku peknú dcéru jedného tamjšieho veľkokupeca a mladí manželka za čas žili blažene. Potom ale kapitánova žena rada pozerala za mladými ľuďmi a menovite rada prijala dvorenie dragónskeho nadporučíka Gariboldiho. Kapitána to hrozne znepokojovalo a keď po tieto dni zriadili vojenski dôstojníci vo Veľkom Sibíne zábavu, Wasserthalová sa z počiatku tešila tomu, keď sa ale malo ísť, počala sa žalovať na bolenie hlavy a zostala doma. Kapitán odišiel na zábavu a keď tam nevidel nadporučíka Gariboldiho, večer okolo 10. hod. zanechal spoločnosť a hnaný žiarlivosťou ponáhlal sa domov. Prijdúc domov dvere, vedúce do chyže jeho ženy, našiel zamknuté. Kapitán naskutku vyvalil dvere a tu našiel nevernú manželku svoju s nadporučíkom Gariboldim. Oklamany manžel vytasil šabľu a preklal svodecu svojej manželky, ktorý smrteľne ranený o pár okamihov dokonal. Wasserthal potom vyhnal nevernú manželku zo svojho domu. Táto tak jako ju manžel našiel, musela nočnou chvíľou k svojim rodičom; otec jej dozvediac sa čo sa stalo, netrpel ju u seba a preto musela i ztadiaľto, až konečne u svojej starej matky našla prístrešie. Kapitán Wasserthal po hroznom výstupe šiel rovno k vojenskému veliteľstvu a tu sa hlásil, verne rozpovediac hroznú udalosť. Wasserthal teraz vo väzení očakáva výrok vojenského súdu.

Sto vnukov. V Szent-Mihályi po tieto dni zomrela 17ročná Alžbeta Róka. Stará matróna zanechala po sebe práve sto vnukov a pravnukov. Zomrelá starena 31 rokov žila so svojím mužom a potom za 47 rokov bola vdovou; z dieťok ostalo jej sedem dcér, ktoré sú všetky vydaté.

Ústav pre choromyselných v Békés Čabe. Na valnom shromaždení békéskej stolice uzavreli, že na Čabe postavia nákladom 300 tisíc zlatých ústav pre choromyselných. Shromaždenie hneď i zvolilo stavebný výbor, ktorý má sa postarať o čím skoršie prevedenie rozhodnutia valného shromaždenia.

Pellagra v temešskej stolici. Táto nová a nebezpečná nemoc najnovšie objavila sa v Székely-Keve, medzi Čángóvci, kde šesť osôb ochorelo. Avšak vďaka rýchlemu zakročeniu vlády, ktorá poskytla hodnú podporu biednemu ľudu cieľom zadováženia záživných potravín, choroba sa nerozširuje. Vrchnosti totiž všetko možné vynaložia, aby pellagra nemohla nadobudnúť väčších rozmerov.

Požiare. V turčianskej stolici minulého týždňa vypukol požiar na dvoch miestach. V Záturčí vypukol požiar v dome rychtára a potom zničil 15 domov a 20 stodôl. Vektor bol veľký a len rýchlej pomoci hasičov tamjších, martinských, priekopských, sučianskych a vrútockých má sa čo ďakovať, že nezhořela celá obec. — V Košťanoch zase v tú istú noc zhořelo humno podžupana Kolomana Beniczského. Jako povstaly ohne, nevedno. — Vo Vrbíci pri Lípt. Sv. Mikuláši tiež zúril oheň, ktorý pohltol 5 domov s pobočnými staviskami. Škoda je značná. — V obci Čákove neďaleko Temešváru tiež zúril veľký požiar dňa 19. t. m. a že celá Čáková nevyhořela, ďakovať možno len rýchlej pomoci hasičov. Škodu cenia na 90 000 zlatých, ktoré sa však nahradia, lebo oškodení majiteľa mali svoje domy postavené.

Cigáni zlodejmi. Zo Sv. Petra v Turci nám píšu, že snád žiadni cigáni nepáchajú toľko krádeží, jako pri Petre v kolibách bývajúci. Ešte minulého roku v auguste sa stalo, že jeden mladý cigán vbehol do chyže Jakuba Polaka v Košťanoch a tam napadol jeho pokrevnú, ktorá prišla k Polakovi na návštevu z Bytče. Neukradol ale nič, lebo ženská urobila krik. Zandári len teraz chytili útočníka v osobe 16ročného cigána Chuchura zo Sv. Petra a oddali ho okres súdu v Martine. — Sotva že tento bol chytený, zase jedna cigánka z Petra menom Fána Dotko u toho istého Polaka v Košťanoch pokradla bielizeň. I tú už zavreli. — Podobne v Treboštvě u veľkostatkára Ferdinanda Révayho pokradli v komore mnoho syru. Myslí sa, že i túto krádež spáchali Chuchurovci, cigáni sv.-peterskí.

V omyle. Tieto dni stalo sa v Paríži, že dvaja tuláci v noci na ulici napadli jedného človeka a omračiac ho palicou, cheeli ho obkradnúť. Napadnutý človek ale vytiahol z vrecka revolver, strelil dvakrát na útočníkov a tí dali sa na útek. V tom prišiel ta policajt a vidiac človeka na zemi ležiaceho a strielajúceho do pvetria, myslel, že je to opilec a vyzval ho, aby odhodil zbraň. Lež tento si myslel že ho opäť ktosi napadnul a preto opäť strelil. Policajt, aby odzbrojil domnelého opilca, uderil ho po hlave, načo tento zostal bez seba ležat. Onedlho množstvo ľudí sa shromaždilo zo všetkých strán, a títo sa vrhli na policajta a ubili ho tak, že polomrtvý bol dopravený na policaju, kde konečne vypátrali pravý stav veci. Obúch lupčív ešte v tú noc chytili.

Uhorské kone pre španielske delostrelectvo kupuje z poverenia španielskej vlády gróf Raúl Domínguez španielsky delostrelecký plukovník, ktorý sa teraz v Bélye na majetku arcniežafa Fridricha zdržuje a skupúva síce kone z celého okolia.

Tá pálenka. Hlavnomestský sluha Pavol Páříž vzal si do flaše pálenky a vyšiel na Gellértov vrch, že si tam trochu odýchne. Páříž vypil pálenku a potom v podnapitom stave mu napadlo, že sa pokochá s vrchu v utěšenom výhľade na hlavné mesto. Stal si teda na jednu vyčnievajúcu veľkú skalú a na svoje nešťastie ztratil rovnováhu a srútil sa s výšavy dolu, kde zostala z neho už len hrozne dokaličená mrtvola.

Požiar v Budapešti. V jutovej fabrike pri Budapešti vypukol tieto dni veľký požiar, ktorý zničil obrovský sklad fabriky. Škoda sa ráta na tristo tisíc zlatých.

Besný pes behal tieto dni po spišských obciach Matejovciach a Zacharovej, kde pohryzol šesť ľudí. Nešťastných ľudí teraz dopravlia do Pausterovského ústavu v Budapešti, kde ich zaštepia proti besnote.

KU OBRÁZKU.

Štrbské pleso.

Jedným z najutešenejších prírodných krás, ktorými bojne oplývajú naše nebotyčné Tatry, je Štrbské pleso, jazero, nachodiace sa medzi vrchami Vysokých Tatier. Jeho voda je čistá, priehľadná, kryštálová, studená a miestami i na 10—12 metrov hlboká. Hostia, nielen tu, lež i cudzozemskí valne navštevujú pleso, ktoré svojou

utešenou polohou a zvláštnosťou rovná sa podobným jazieram vo Švajciarsku. Okolo plesa postaveno je už viac letohrádkov, a od železničnej stanice v Štrbe vedie ku plesu zubokolesová železnica, čím je cesta ku plesu navštevovateľom veľmi uľahčená. Majiteľom plesa je Jozef Szentiványi, ktorý už mnoho vynaložil, aby krásu plesa pozdvihol a návštevu tohože cestovateľom uľahčil. V septembri, keď príde kráľ do Levoče na jasenné manévry, navštíví okolo 10—12. septembra i Štrbské pleso, kde bude hosťom Jozefa Szentiványiho.

Prosíme pozor dať.

V Uhorsku veľmi je rozšírené v obchode závratníctvo a ziskuchtivosť. Od tej doby čo som s kosou „sv. Antona,“ ktorej chýr rozšíril sa po celej krajine, závratníkom trochu na prsty klepol, všemožnými figlami napodobňujú ju a podvádzajú ľudí, že ich ľahký tovar je kosa „sv. Antona,“ proti tomu osvedčujem sa, že v Uhorsku nedržim ani jednatela ani podomníka. Opravdovú kosu „sv. Antona“ len u mňa možno dostať.

Čtené vidiecke obecnstvo nemôže sa zaobísť bez jedného nástroja, bez kosy. Dobrá kosa je poklad; zlá kosa je taká ostuda, ktorá ani toho nenie hodná, aby sme ju do ruky chytili. Každý to dobre vie, a predsa mnohí slepo veria týmto dotieravým odpredávačom zriedkavými lískavými výrazmi vychválených kôs. Toto je tá jediná kosa, ktorá doposiaľ nad všetko očakávanie úplne vyhovelá žiadostiam kupovačov.

Kosa „Sv. Antona“

právne zaslúži byť menovaná kosou ľudu, ako ju na mnohých miestach menujú.

Tokých a takých uznání pôvod je ten, že je ona trváca, ani pritvrdá, ani primáká není a podivuhodne ľahká.

Kosa je tenká, ale hrdlo má mocné, šikuje sa ona do ruky obyčajného kosca; nemusí sa kováčovi poslať, aby jej zohol hrdlo, ponevadž následkom tohoto obyčaje zmäkne zadná časť kosy.

Veľa gazdov následkom chybného kovania aj tú najlepšiu kosu pokazí. Pri kose „sv. Antona“ nemôže sa to stať, ponevadž ona už vo vykovanom a vyprobovanom stave dostane sa do ruky kosca.

Po jednom kovaní aj behom viac dní dobre kosí kosa „sv. Antona“ a po jednom ostrení aj na 150 krokov sa dá s ňou dobre kosíť aj tá najtvrdšia brehová tráva.

Za každý kus dobre stojím; nezodpovedajúci premením.

Ceny kosí „Svätého Antona.“

Cena kusu:	zl.	1.—	1.05	1.10	1.15	1.20	1.25	1.30	kr.
Zdĺžka centimetov:		70	75	80	85	90	95	100.	

Amerganský kosový kameň (oslička) je veľmi zodpovedajúci tomu cieľu. Cena 25 kr., 10 kusov 2 zl. Striebornooceľová babka s kladivkom v skovadle 85 krajciarov. — Oceľové kosáky „sv. Antona“ po kuse 35 kr., 10 kusov 3 zl. — Pri objednaní 5 kôs franko, pri objednaní 1 kusov jedenásty sa pričíní.

Jozef Sohr v Somogy-Szille.

Kosa len vtedy je opravdová, jestli na stupni je môj ochranný znak, na tabuli ale toto sa dá čítať: Oceľová kosa „sv. Antona“ Sohra.

Obrázkové cenníky zašlem zdarma. (18—16).

Obilie	Jakoť dla hekt.	Za 100 kilogr.		Cenné papiere	Peniaze	Tovar	Cenné papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska	77—81	—	—	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	3550—	3580—
pešťianska	77—81	8.45	8.70	Uhorská zlatá renta 4%	110.50	121.00	Pešť. uh. kupec. b.	1433—	1435—
stolnobebradská	77—81	8.50	8.90	Uhorská korunová renta 4%	98.80	99.20	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa	8135—	8175
Raž (žito)	70—72	7.10	7.15	Uhorské regálové úpisý 4 1/2%	100.50	101.50	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	28.50	630.50
Jačmeň na krm.	60—62	5.30	5.75	Uhorské premiové úpisý	159.00	159.50	Záložné listy.		
na pátku	62—64	—	—	Uhorská tlásko-segedínska požička 4%	138.20	140.20	Uhorského pozem. úverkového ústavu 4%	97.75	98.70
na várku	64—66	—	—	Uhorská žel. požička 4 1/2% v zl.	119.50	120.00	Uhorského úver. záložného ústavu 4 1/2%	100.00	101.00
Ovos	39—41	—	—	vyvážkové úpisý 4%	98.00	99.00	Uh. úver. ústavu s prímou 4%	121—	122—
Kukurica	73	5.35	5.40	Spoločná požička v bež. peniazoch 4 1/2%	101.70	102.20	Peniaze.		
Pros	—	—	—	Žreby.			Cisársky dukát	5.66	5.71
Repica	—	11.75	12.25	Spolku „Jó ziv“	3.70	4.10	Dvadsat-frankovník	9.51	9.54
Dateľinové semá, luc.	—	23.—	42.—	Uhorského „Červeného križa“	8.00	8.50	Nemecká ríšska marka	58.80	9.00
Svinská masť pešťianska	—	63.50	64.00	Rakúskeho	20.00	20.50	Striebro	—	—
vidiecka	—	—	—	Bavlska	5.30	6.90			

Tlačou cis. a kráľ. dvornej knihtačiarne Viktora Hornyánszkeho v Budapešti.